

15-16 HAZİRAN OLAYLARINDA DEV-GENÇ'İN ROLÜ

Aydınlık Gazetesi, 30 Temmuz 2019

Yıldırım Koç

Türkiye’de devrimci gençliğin mücadelesinde işçi sınıfı ile ilişkilerinin bir örneği, işçi sınıfı tarihinin en önemli eylemlerinden biri olan 15-16 Haziran 1970 mücadelesinde DEV-GENÇ’in rolüdür.

12 Mart 1971 Darbesi sonrasında Başbakanlık tarafından 1973 yılında yayımlanan “*Türkiye Gerçekleri ve Terörizm*” kitabında, 15-16 Haziran olaylarında DEV-GENÇ’in rolüyle ilgili aşağıdaki değerlendirme yapıyordu: “12 Mart 1971 öncesi devrenin en önemli olaylarından biri, 15 ve 16 Haziran 1970 tarihlerinde İstanbul ve Kocaeli’de vukua gelen işçi yürüyüşleridir. İşçi sendikalarıyla alakalı bir kanun maddesinin tadiline ait bir kanun tasarısı parlamentoya verilmişti. Bunu, kendi menfaatlerine uygun görmeyen TİP’e bağlı bir sendika konfederasyonu, işçileri tahrik ederek 15 ve 16 Haziran günleri İstanbul ve Kocaeli’de yürüyüşe geçirmiştir. Ancak, işçiler arasına katılan DEV-GENÇ’li militanlar bir protesto mitingi şeklinde başlayan bu yürüyüşü, yaptıkları teşvik ve tahriklerle adeta bir proleter ihtilali haline döndürmüşlerdir.” (Başbakanlık, *Beyaz Kitap, Türkiye Gerçekleri ve Terörizm*, Ank., 1973, s.34)

AÇILAN DAVA

15-16 Haziran olaylarına katılan gençlerle ilgili olarak bir DEV-GENÇ davası açıldı. 15–16 Haziran olaylarıyla ilgili olarak açılan DEV-GENÇ davası iddianamesinde şöyle deniyordu: “1 Temmuz 1970 günü İstanbul Teknik Üniversite Öğrenci Birliği’nde yapılan aramada ele geçen teyp bandının tapesinden: DEV-GENÇ’e ait 250 militanın 16 Haziran 1970 günü İstanbul’da yapılan işçi yürüyüşlerinde gruplar teşkil ederek işçilerin fabrikadan çıkmaları, kanunsuz yürüyüşlerine devamı esnasında işçiler arasına katılarak bildiri dağıtma, söz söyleyerek, seslenerek işçileri kanunsuz yürüyüşe iştirak ettirdikleri, tahrik ettikleri ve bu kanunsuz yürüyüşleri sevk ve idare ettikleri anlaşılmıştır.” (Sırrı Öztürk – Turgan Arınır, *İşçi Sınıfı, Sendikalar ve 15–16 Haziran*, Sorun Yay., İst., 1976, s.251)

DEV-GENÇ önderlerinden Nahit Töre’nin anlattığına göre, 1970 yılının başlarında DEV-GENÇ çeşitli bölgelerde işçi komiteleri kurmaya yönelmişti. Bu durum, DİSK yönetimini rahatsız ediyordu. DİSK yöneticileri, 1970 yılı Mayıs ayı ortalarında DEV-GENÇ’e bir görüşme teklifi götürdüler. Görüşme Lastik-İş’in Merter’deki binasında gerçekleşti. Toplantıya Kemal Türkler, Şinasi Kaya, Hilmi Güner ve Rıza Kuas katıldı. Toplantıda DEV-GENÇ’ten de Nahit Töre ile birlikte dört kişi bulundu. (Emin Karaca, “İki Sıcak Gün,” *Güneş Gazetesi*, 18 Haziran 1991.)

MGK RAPORU

15-16 Haziran olaylarından kısa bir süre sonra yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısında da gelişmeler ele alındı. İstihbarat güçlerinin Milli Güvenlik Kurulu’na sunduğu rapor basına sızdırıldı. Cüneyt Arcayürek bu belgeyi “16 Haziran Olaylarının Dosyası” başlığıyla *Hürriyet Gazetesi*’nde yayımladı. (Cüneyt Arcayürek, “16 Haziran Olaylarının Dosyası,” *Hürriyet Gazetesi*, 1-8.7.1970) Aynı belge, Ülkücü İşçiler Birliği tarafından da, “Komünizmin İhtilal Provası (15-16 Haziran)” kitabında basıldı. (Yay.No.1, Ank., 1971) İstihbarat örgütlerinin raporunda 15-16 Haziran olaylarında DEV-GENÇ’in rolü şöyle anlatılmaktadır:

“*Sendikalar Kanununun değiştirilmesi gerekçesi ile Fikir Kulüpleri ve DEV-GENÇ’e mensup 300 kadar sol militan, evvelden hazırlanmış plana göre, iş yerlerine giderek DİSK’e mensup bazı sendikacılarla eyleme geçmesi hususunu işçilere telkin ederek iş yerlerini boşaltmaya başlamışlardır.*

“*Yapılan propagandalarla, ‘haklarınız geri alınacak; patrona köle olacaksınız; işinizden atacaklar; ekmek kapınız kapanacak; yeni kanunlar sizi insanlığınız dahil herşeyden yoksun bırakacak; öleceğiz,*

hakkımızı yedirmeyeceğiz' tarzında tamamen yalan ve tahrip edici beyanlarla masum işçiler, militanların arkasına katılmıştır. (...) Hareketi Ankara'ya, Zonguldak'a, Adana'ya, İzmir'e sıçratmak için İşçi Partili, DİSK mensubu, DEV-GENÇ'li bir çok militan, Örfi idare sahası dışına çıkararak, Sakarya'daki işyerlerinden başlayıp çeşitli tahriplere girişmişlerdir. (Cüneyt Arcayürek, Hürriyet Gazetesi, 2 Temmuz 1970; Ülkücü İşçiler Birliği, a.g.e., 1971, s.10-11)

DEV-GENÇ İDDİANAMESİ VE KARARI

Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı (İstanbul) tarafından 28 Haziran 1972 tarihinde hazırlanan F.K.F. – DEV-GENÇ İddianamesi'nde 15-16 Haziran 1970 tarihlerinde İzmit'te ve İstanbul'da meydana gelen işçi olaylarında İstanbul Bölge Yürütme Kurulu'na bağlı DEV-GENÇ'lilerin "işçilerin arasına girip hareketi sevk ve idare ettikleri" iddia ediliyordu. (Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı (İstanbul), *İddianame (F.K.F. – DEV-GENÇ)*, İst., 1972, s.51.)

DEV-GENÇ Davası gerekçeli hükmünde de 16 Haziran günü Ankara'daki eylem girişimi şu şekilde değerlendirilmişti: "İstanbul ve İzmit'te meydana gelen işçi hareketine mütenazır bir hareketin Ankara'da büyük sanayii çarşısında da meydana getirilebilmesi için büyük çaba sarfedilmiş, bu maksatla 16.6.1970 günü içlerinde Tuncay Çelen, Enis Sakızlı, Münir Aktolga, Hüseyin Onur ve Cengiz Çandar'ın da bulunduğu büyük bir öğrenci topluluğu sanayii çarşısına giderek işçileri tahrik ve teşvik edip kanunsuz yürüyüşe ve işyerlerinin tahrip ve ızzar hareketlerine geçilmesi için faaliyette bulunmuşlar, ancak muvaffak olamadan yakalanmışlardır." (4ncü Kolordu Komutanlığı Nezdinde Kurulu Sıkıyönetim 1 Numaralı Askeri Mahkemesi, *DEV-GENÇ Davası Gerekçeli Hükmü*, Ank., 1975, s.144)

15-16 Haziran'da "işçileri sokağa döken" güç, DEV-GENÇ değildi; ancak DEV-GENÇ'liler hareketin gelişmesinde önemli bir rol oynadılar. 15-16 Haziran'a damgasını vuran güç, DİSK değil, DEV-GENÇ idi.